

DRUŽINSKO NASILJE

»Mir v družbi je odvisen od miru v družini.« – sv. Avguštin

Uvodno predavanje

I. Uvod

A. Družina, dom

Kakšne slike ustvarijo te besede v naših mislih? Slovar pravi,

da je »dom« kraj, ki nudi varnost in srečo. Večina bi se strinjala, da bi družine morale zagotoviti temelj ljubezni in podpore za svoje člane. Družino bi radi videli kot zatočišče pred prepiri in nasiljem, ki obstaja izven zidov doma, toda prepogosto je samo gospodinjstvo glavna lokacija teh nevarnosti. V mnogih družbah (npr. ZDA, VB) se po domovih zgodi več nasilnih zločinov kot drugje in več nasilja se pojavi med družinskimi člani kot pa med neznanci. Veliko verjetneje vas bo napadel, pretepel, nadlegoval in ubil nekdo od ljubljenih v vašem lastnem domu kot nekje drugje. Žrtve naključnega ali nenavadnega nasilja lahko ostanejo z globokimi in trajnimi posledicami zaradi hude izkušnje. Toda žrtve nasilja družinskih članov se morajo soočiti še z dodatnim občutkom zlorabe zaupanja kot tudi z nenehnim strahom in grožnjo. Ker družinski člani vplivajo na koncept osebe o sami sebi, se bo v primeru, da je napadalec član družine, dogodek najverjetneje vpletel globoko v žrtvin vidik na svet in še posebej v vidik o sami sebi. Imejte v mislih, da je zloraba v družini vzorčni fenomen – to je vzorec obnašanja, ki se od časa do časa ponavlja med žrtvijo in tem, ki zlorablja. Za žrtev je dom kraj osebnega nasilja in intimnega izvajanja nasilja.

Izraz 'domače nasilje' se včasih rabi za opis vseh oblik maltretiranja znotraj družine, toda v nekateri literaturi se rabi izrecno za nasilje med intimnimi partnerji in ta dvojna raba lahko povzroči zmedo. Sama bom uporabljala izraz 'družinsko nasilje' za opis vseh oblik maltretiranja ljudi, ki so na nek način povezani, vključujoč mačehovske družine, neporočene partnerje itd. Za nasilje med možem/ženo ipd. se mi zdi bolj primeren 'intimno nasilje partnerjev' vendar bom morda včasih uporabila tudi izraz 'domače nasilje'.

Družinsko nasilje ima raznolike oblike z mnogimi vzroki in posledicami. Najdemo različne vrste žrtev in napadalcev. Pojavlja se med bogatimi in revnimi, mladimi in starimi ter med različnimi etničnimi in religijskimi skupinami. Pojavlja se v alarmantno visokem številu domov. To predavanje se bo osredotočilo na najbolj pogoste oblike nasilja v družini, zlorabo otrok in žensk. V večini primerov nasilja v Sloveniji so žrtve družinskega maltretiranja ženske in v manjši meri otroci – tako pravijo uradna policijska poročila kot tudi poročila ministrstva za delo, družino in socialne zadeve ter nevladnih organizacij, ki delujejo na tem področju.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2002) je prvi zakon v Sloveniji, ki označuje družinsko nasilje kot ločeno kriminalno dejanje in jasno definira različne oblike družinske zlorabe. Zakon definira družinsko nasilje kot vsako uporabo fizičnega, spolnega, psihološkega ali ekonomskega nasilja oziroma opustitev dolžne skrbi proti družinskemu članu ne glede na starost ali spol. Storilec lahko dobi do pet let zaporne kazni. Takšna izjava se nanaša na »vsakega v družinskem okolju ali na osebo z dolgoročnim bivalnim sporazumom, ki grdo ravna z drugim, napada drugega ali povzroča bolečino oziroma druge ponižuje, jih želi zvleči stran od skupnega doma z grožnjo neposrednega napada na življenje ali telo, zalezuje drugega, sili k delu ali preprečuje delati, namerava kakršnokoli drugo nasilno prepovedovanje enakovrednih pravic drugega, učinkovito porivajoč drugo osebo v podrejen položaj.«

B. Zgodovina

Zloraba s strani družinskih članov je stara toliko kot človeška zgodovina. Na primer, v literaturi Grčije, Rima, Bližnjega Vzhoda in Azije obstaja veliko dokazov o incestu in spolni zlorabi majhnih otrok. V zgodovini so otroke smatrali za lastnino staršev, kar pomeni, da je oče lahko ravnal z njimi kakor je hotel, ne da bi sledila kazen. Skozi celotno znano človeško zgodovino, tradicijo in zakone v zvezi z zakonsko zvezo je bila možu vedno dana pravica, da kontrolira svoje ženo, tudi s silo, če je nujno. Britanski zakon je dovoljeval pretepati ženo vendar s »sočutnim« namenom izboljšanja, in omejeno

velikostjo popravnega orodja, ki ga je mož uporabljal, torej »palico, ki ni debelejša od njegovega palca«. Napoleona citirajo, rekoč: »Žene, tako kot orehovo drevo, bi morale biti pretepe ne vsak dan.«

1. Mojzesova 4 poroča o tem, kako je Kajn ubil svojega brata Abela. V 1. Mojzesovi 37 vidimo še več medbratovskega nasilja: Jožefovi bratje so prišli blizu točke, da bi ubili mlajšega brata, vendar so ga potem raje prodali kot sužnja. 2. Samuelova 13 poroča o Amonovem posilstvu njegove polsestre Tamare. Zloraba s strani družinskih članov je zares stara kot človeška zgodovina.

Če je nasilje v družini zgodovinska resničnost, če je to prisotno vsepovsod po svetu in če je to resen ter prevladujoč problem, zakaj nam je bilo potem treba toliko časa, da smo ga začeli jemati resno? Zakaj se posveča toliko pozornosti javnemu nasilju in tako malo pozornosti medosebnemu nasilju? In kaj je z domovi in družinami, kjer se lahko najde toliko nasilja, poškodb, nevarnosti? Najprej bomo preučili splošne mite o družinskem nasilju.

II. Splošni miti povezani z družinskim nasiljem

Prvi mit Družinsko nasilje je redko. V ZDA vsako leto preko 3 milijone otrok doživi neko vrsto zlorabe v svojem domu. Vsako leto vsaj 1 milijon žensk v ZDA doživi napad s strani svojih možev. Večino žrtev umora v mnogih državah ubije nekdo, ki ga žrtev pozna; uboj žensk in otrok največkrat zagreši zaupni prijatelj ali družinski član. V Sloveniji je raziskava med preko 1000 odraslimi pokazala, da je skoraj 24% vprašanih doživelo zlorabo doma; 73% teh je bilo zlorabljenih v otroštvu. Tako se zdi, da je nasilje trenutno prisotno v vsaki peti družini v Sloveniji, kar sovпада s podatki nevladnih organizacij.

Drugi mit Samo revni ljudje so nasilni. Medtem ko nekatere raziskave predlagajo, da je nasilje več prisotno med revnimi, to **ne** pomeni, da so nasilni le revni ljudje. Druga stvar je, da se revni večkrat pojavijo v uradnih statistikah, kot tisti z več sredstvi, ker se lažje izognejo temu, da jih

ujamejo. Slovenski minister za pravosodje (konferenca »Breaking the Silence« 2009) poroča, da se družinsko nasilje pojavlja ne glede na družbeno-ekonomsko situacijo, spol, starost, etnično pripadnost ali druge osebne okoliščine družinskih članov.

Tretji mit Zlorabljeni otroci (ali otroci, ki so priča zlorabi) vedno postanejo starši, ki zlorabljujejo (ali partnerji, ki zlorabljujejo). Ni nujno, da oseba, ki je bila v otroštvu žrtev, v odrasli dobi zlorabljuje druge. Vendar so najbolj podvrženi tovrstnemu obnašanju.

Četrti mit Žrtve »prosijo za to« Ženske sitnarijo, rade so mučenice, preveč pijejo, lahko bi odšle, če bi hotele. Morajo biti krive za to. Toda **nihče** ne prosi za to, da bi bil pretepen. Storilec je odgovoren za zlorabo.

Peti mit Družinsko nasilje ni »big deal". Saj pa je dobra mama, zato včasih malo pretepe otroke; to je normalno. On je pretepel svojo ženo, ker je moral sprostiti ventile; on je zares dober človek. **Ne**, nič normalnega ni pri tem, ko starejša ali močnejša oseba povzroči poškodbo ali strah pri drugi osebi v družini – tak argument ne bi sprejeli pri nasilju, ki ga povzroči tujec, torej zakaj bi to bilo sprejemljivo za družinske člane?

Šesti mit Alkohol in droge so pravi vzroki za družinsko nasilje. Po mnenju Društva za nenasilno komunikacijo je alkoholizem napačno, čeprav pogosto povezan s fizično zlorabo. Le majhno število alkoholikov je nasilnih; ozdravljeni alkoholiki še naprej zlorabljujejo, če ne naredijo primernih korakov (Merino 2009). To je zgolj izgovor.

Sedmi mit Nasilje in ljubezen ne moreta istočasno bivati. Že kot dojenčki se naučimo, da nas ti, ki nas ljubijo, tepejo.

IV. Pogoste poteze

Kljub široki razvrstitvi razlag, vse oblike družinskega maltretiranja imajo skupnih nekaj dejavnikov.

A. Razlikovanje moči

Če bi podali širšo razlago družinskega nasilja, bi lahko pričeli z vzorcem razlik v moči, ki jih vidimo pri vseh oblikah družinskega nasilja. Močne osebe so tiste, ki delajo kar hočejo. Ponavadi družinski člani z največ moči zlorablajo najšibkejše. Starš zlorablja malega otroka, mož zlorablja svojo ženo, ki ima nižji prihodek, moški spolno zlorablja mlado dekle, zdrav skrbnik zlorablja slabotnega ostarelega starša. Kajti za storilca dominiranje nad šibkejšim članom družine pomeni nagrado. Pri družinskem nasilju gre za zlorabo moči. Minister za pravosodje pravi: »Gre za vprašanje zlorabe družbene moči: potreba ene osebe po prevladi in kontroli nad drugo osebo. Takšen vzorec obnašanja je rezultat nesorazmerne porazdelitve moči med spoloma in med starši ter otroci.«

B. Družbena osamitev

Ko se privatnost poveča, se stopnja zunanje družbene kontrole zmanjša. Incest med očetom in hčerko se pogosteje pojavi v družinah z ekstremno starševsko dominantnostjo in osamitvijo. Višje stopnje zlorabe otrok najdemo v družinah, ki so manj vključene v družbeno življenje in soseščino. Nasilni možje in fantje težijo k temu, da bi osamili žene in punce pred zunanjimi stiki in podpornimi mrežami. Starejši starš, še posebej šibkejšega zdravja, lahko zapade vedno bolj pod kontrolo odraslega otroka. Več privatnosti ko je, manj je družbene kontrole; manj je družbene kontrole, večje je tveganje zlorabe.

C. Posledice na žrtvah

Vse oblike družinskega maltretiranja vključujejo neke vrste psihološko ali čustveno zlorabo. Žrtve so zlorabljene, izkoriščene in ranjene, vendar so jim velikokrat tudi »oprani možgani« verujoč, da je bila to njihova lastna krivda, da so si to sami nakopali. Zlorabljeni otroci začnejo verjeti temu, kar se jim govori: da so neumni, nezaželeni, slabi in ničvredni. Zlorabljač mož nenehoma govori svoji ženi, da je grda, neumna, ničvredna in ga spolno ne zadovolji. Žrtvi incesta se govori, da je sama odgovorna za zlorabo, da hoče spolno pozornost in nato se jo imenuje za pocestnico. Ostareli starši se smatrajo le še za breme in se počutijo ničvredne in odvisne. Žrtve vseh oblik družinskega nasilja se bojijo teh, ki jih zlorablja, toda mnoge žrtve jim ostanejo vdane in jim je težko povsem dojeti povzročeno škodo.

Dolgoročne posledice vseh oblik družinske zlorabe so lahko nizka samopodoba, obtoževati samega sebe, obup, depresija, samomorilske misli, preziranje samega sebe in nesposobnost zaupati ter razviti zadovoljujoče intimne odnose. Ena od najpogostejših posledic družinskega nasilja je občutek sramu in ponižanja, ki ga občutijo žrtve. Žrtve živijo z osebo, ki jih zlorablja in so od nje odvisne ter to osebo celo ljubijo ali so jo ljubile. Ko vas nekdo, ki vam je psihično in/ali čustveno blizu, napade, to povzroči sram, še toliko bolj, če je napadalec močnejši. Biti nadvladan in nemočen je sramotno izkustvo tako za otroka kot odraslo žrtev.

Še en pomemben sociološki koncept je Thomas teorem (= predpostavka): **Če oseba definira situacijo kot resnično, so resnične tudi posledice.** Če žrtev verjame, da je brezupno ujeta v tej situaciji, je dejansko ujeta. Resničnost je izoblikovana socialno in tisti, ki imajo moč, lahko oblikujejo resničnost kakor hočejo. Žrtev je prisiljena živeti znotraj tega konteksta in mnogim žrtvam se zdi iskanje pomoči brezplodno.

D. Moč in nemočnost

Zdi se, da nekateri storilci delujejo na temelju čustva videne nemoči; tako poskušajo odtehtati ta čustva. Če nekdo na položaju moči (npr. delodajalec) ponižuje storilca/storilko, bo le-ta poskušal/-a ta čustva spraviti v ravnotežje in si dati duška nad šibkejšim članom družine. Ni nenavadno najti vzorec nasilja v domu, ko mož tepe svojo ženo, žena preusmeri nasilje do svojih otrok, starejši otroci so nasilni nad mlajšimi otroki in mlajši otroci se znesejo nad hišnim ljubljencem. Ena razlaga za ta vzorec je, da na vsaki stopnji najmočnejša oseba išče kontrolo nad naslednjo najbolj nemočno osebo z namenom, da bi premagala občutek nemočnosti. Egalitarne (enakopravne) zakonske zveze imajo najnižjo stopnjo zlorab.

E. Alkoholna zloraba in zasvojenost s kemičnimi snovmi

Čeprav je možna zveza med uporabo alkohola in nasilja, socialno znanstvena raziskava ne kaže *vzorčen odnos*. Zloraba alkohola igra pomembno vlogo pri zlorabi partnerja in pri drugih oblikah družinskega nasilja. Vendar je veliko jemalcev drog, ki ne zlorablajo družinskih članov in mnogi povzročitelji zlorab, ki ne jemljejo nobenih drog. To je deloma zelo napačna predstava, zato ker tako žrtve kot storilci imajo radi izgovor: »Droga/alkohol je ta, ki ga vodi k temu, da se tako obnaša; to ni on.« Po mnenju Društva za nenasilno komunikacijo je alkoholizem napačno, čeprav pogosto povezan s fizično zlorabo. Le majhno število alkoholikov je nasilnih; ozdravljeni alkoholiki še naprej zlorablajo, če ne naredijo primernih korakov zdravljenja (*Domestic Violence: The Slovenian Situation*, Merino 2009).

ZLORABA OTROK IN ZANEMARJANJE

I. Uvod

Nasilje zoper otroke je eno izmed najmanj dobro dokumentiranih področij osebnega zločina. Primeri zlorab otrok imajo edinstvene značilnosti, ki jih razlikujejo od drugih vrst zločinov. Iz številnih razlogov so otroci »popolne« žrtve in zločini, ki vključujejo zlorabo otrok, še posebej spolno zlorabo, so zločini, ki jih je zakonsko najtežje raziskati.

- Otroci se ponavadi niso zmožni zaščititi zaradi svoje ravni fizičnega in umskega razvoja.
- O zlorabi ne govorijo radi.
- Morda ne razkrijejo vsega ali povedo le delček zgodbe.
- Med otrokom in storilcem pogostokrat obstaja čustvena vez; otroci morda hočejo, da se zloraba neha, vendar nočejo, da bi storilec bil kaznovan.
- Zločini zlorabe ponavadi niso ločeni incidenti, ampak se ponavljajo v določenem časovnem obdobju, velikokrat s stopnjevanjem.
- V večini primerov spolne zlorabe ni dokončnega medicinskega dokaza, da se je spolna zloraba pojavila. Poleg tega se pojavi v privatnem prostoru, kjer ni prič.
- Pri pogovorih z otroki je potrebno ravnati zelo previdno; zakonske zadeve, kjer se upravlja s pričanjem otrok, so zapletene in vedno spremenljive, in otroke – bodisi kot žrtve ali priče – se pogosto smatra za manj verodostojne ali merodajne, kot obtoženca.
- Primeri zlorabe otrok pogostokrat hkrati vključujejo civilno, kazensko in včasih tudi izvršno preiskavo; mnogokrat se križajo različne veje sodne oblasti.
- Kazenski pravosodni sistem ni bil oblikovan za posebne potrebe otrok.

Vseeno imajo vse države v Evropi in osrednji Aziji zakonit okvir delovanja – Konvencijo o otrokovih pravicah – toda inštitucije, ki so pooblašene za skrb otrok, dnevno puščajo otroke na cedilu.

Ustava Republike Slovenije pravi: »Otroci morajo imeti posebno zaščito in skrb. Otroci naj uživajo v človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah v skladu z njihovo starostjo in zrelostjo. Otrokom mora biti zagotovljena posebna zaščita pred gospodarskim, družbenim, psihičnim, umskim ali drugim izkoriščanjem ali zlorabo ... Otroci in dojenčki, za katere starši ne poskrbijo, ki nimajo staršev ali ki nimajo primerne družine, ki bi skrbela za njih, jim mora posebno zaščito nuditi država.« **Children shall enjoy special protection and care. Children shall enjoy human rights and fundamental freedoms consistent with their age and maturity. Children shall be guaranteed special protection from economic, social, physical, mental or other exploitation and abuse....Children and minors who are not cared for by their parents, who have no parents or who are without proper family care shall enjoy the special protection of the state."**

Zakon o nasilju v družini pravi, da so otroci žrtve ne le, ko je otrok podvržen neposrednemu nasilju, ampak tudi v primerih, ko otrok živi v družini, kjer se nasilje izvršuje nad ostalimi člani družine. Zakon postavlja pogoj, da kdorkoli, ki dela v zdravstveni oskrbi ali šoli, je obvezan prijaviti nasilje zoper otroka socialnih službi ali policiji. Maltretiranje otrok v družini se kaznuje po 201. členu kazenskega zakonika.

II. Zanemarjanje

Našo razpravo o zlorabi otrok začnemo z vprašanjem zanemarjanja. To je bolj dejanje opuščanja kot dejanje spodbujanja. Zanemarjanje je lahko namerno ali nenamerno, vendar je škodljivo otroku. Definiranje zanemarjanja je izziv, ker je lahko bolj subjektiven kot druge oblike maltretiranja. Ni le ene definicije, toda strokovnjaki se strinjajo, da se zanemarjanje nanaša na nezadostnost pri zadovoljevanju otrokovih osnovnih potreb (zdravstvena nega, prehrana, nadzor). Toda ali obstaja poenoteno mnenje o tem, kaj je zanemarjanje? Na primer, ali je zanemarjanje prepustiti 8-letniku v skrb 3-letnika? Kaj pa, če je 8-letnik zelo odgovoren in zraven v sosednji hiši živijo stari starši? Kaj pa, če 3-letnik boleha za astmo,

8-letnik pa je zelo diabetičen in jima ni dovoljeno govoriti z nikomer drugim, medtem ko so starši odsotni? Kaj če je eden od staršev bil odsoten le 10 minut? 10 ur? Na ta način lahko rečemo, da je zanemarjanje niz obnašanj, od katerih so mnoga podvržena subjektivnemu tolmačenju. Določeno obnašanje bi moralo biti tolmačeno kot zanemarjanje na osnovi posledic, ki jih le-to povzroči otroku, dolžini trajanja in pogostnosti obnašanja ter na osnovi kulturnega konteksta, v katerem se obnašanje pojavi.

Zanemarjanje je lahko splošno ali zelo resno. Zanemarjanje se lahko kaže v različnih oblikah in pogostokrat otroci izkusijo več ko le eno vrsto. Zanemarjanje se pojavi, ko staršem ne uspe poskrbeti za:

1) zdravstveno nego	2) osebno higieno
3) prehrano	4) varnost doma
5) skrb za zdravstvo	6) zatočišče
7) nadzor	8) izobrazbo
9) čustveno podporo	10) osamljenost
11) povzročitev prestopkov	

Kot z vsemi oblikami družinskega nasilja, je tudi v ZDA znano stotine tisoče primerov zanemarjanja, ki je prijavljeno vsako leto. Večina žrtev so mlajši otroci in z odraščanjem se tveganje zmanjšuje. Matere so veliko pogosteje kot očetje prijavljene zaradi zanemarjanja. Tipično, saj matere preživijo več časa z otroki. Toda v realnosti so matere enako kot očetje odgovorni za zanemarjanje, vendar so matere večkrat prijavljene, ker glede matere drugačna družbena pričakovanja. Otroci pri starših samohranilcih so bolj izpostavljeni tveganju glede vseh vrst zanemarjanj. Tudi večje družine so izpostavljene večjemu tveganju. Najmočnejši napovednik zanemarjanja je gospodarsko pomanjkanje.

Pokazatelji zanemarjanja so:

slaba higiena	podhranjenost	ravnodušnost
nezadovoljene zdr. potrebe	nenehno pomanjkanje nadzora	uničevalen do sebe/drugih

parentified

nerazvitost

prestopništvo

potrtost

lačni pozornosti/naklonjenosti

grabljenje hrane

izostanki iz šole.

Današnje raziskave kažejo, da je zanemarjanje povezano z raznolikimi problemi, kot so:

socialne in navezovalne težave kognitivno in akademsko pomanjkanje vedenjski in
 čustveni problemi fizična disfunkcija potrtost zloraba substanc nezakonito
 ravnanje (odrasli storilci imajo visoko stopnjo zanemarjanja otrok).

Ena oblika fizične disfunkcije se imenuje *zastoj v rasti* – medicinski izraz, kjer otrokov razvoj občutno zaostaja za vzpostavljenimi normami. Točen vzrok je neznan, vendar je lahko usoden.

Starši, ki zanemarjajo, ponavadi:

1. imajo nizko stopnjo izobrazbe
2. postanejo starši v zelo mladih letih
3. imajo višjo raven stresov
4. imajo manj družbene podpore, manj so vključeni v skupnost

CHILD ABUSE AND NEGLECT—EMOTIONAL/PSYCHOLOGICAL ABUSE

I. Introduction

Nearly all parents, at some level, psychologically mistreat their children at some time—they say and do hurtful things they wish they could take back. Psychological maltreatment is probably the most difficult form of maltreatment to define and the most difficult to prove. Actually, emotional/psychological abuse is a component of all other forms of maltreatment; neglect, sexual abuse, physical abuse, etc. because these actions or lack of actions convey psychological messages and are felt in the emotions as well as in the body. While this type of abuse leaves no visible marks it may be the most destructive and pervasive of all. A child who suffers from psychological/emotional abuse will not have visible wounds or scars, but the child’s mind may suffer a more terrible and long-lasting injury. They may feel unwanted, unworthy, and unloved. They may believe they are what the parent tells them they are—stupid, ugly, unwanted, unlovable, worthless.

Psychological maltreatment is not an isolated event, but rather a pattern of destructive behavior that may include: rejecting; isolating; terrorizing; ignoring; corrupting; destroying personal possessions, and torturing or destroying a pet. Some researchers define it to include a combination of physical and nonphysical parental actions that produce negative psychological consequences. Others focus on the consequences: mental injury, anxiety, fears.

B. Forms of emotional/psychological maltreatment

Spurning: verbal battery that combines rejection and hostile degradation. The parent/caretaker may actively refuse to help a child or refuse to acknowledge the child’s request for help. Spurning includes: belittling, shaming, ridiculing for showing normal emotions; singling out one child for criticism, punishment, housework, fewer rewards—scapegoating; public humiliation.

Terrorizing: threatening to physically hurt, kill or abandon the child if s/he doesn't behave. It also means exposing a child to violence or threats directed toward loved ones. Terrorizing includes: placing a child in obviously dangerous circumstances; setting rigid or unrealistic expectations with threat of loss, harm, or danger if they are not met; exploiting a child's fears and vulnerabilities by threatening to isolate, spurn, become emotionally unavailable, or exploit and corrupt; threatening or perpetrating violence against the child; threatening violence against the child; threatening or perpetrating violence against a child's loved ones or objects.

Isolating: the active isolation of a child by an adult. The child may be locked in a closet or room for an extended length of time, or the adult may limit or refuse to allow the child to interact with peers or adults in or outside of the family. Isolating includes: confining the child or placing unreasonable limitations on the child's freedom of movement within his/her environment; isolating the child from nondangerous sources of information or ideas.

Exploiting/corrupting: involves modeling antisocial acts and unrealistic roles or encouraging and condoning deviant standards or beliefs (e.g., prostitution, performance in pornography, teaching criminal activities, substance abuse, violence or corruption of others). Exploiting/corrupting includes: modeling, permitting, or encouraging developmentally inappropriate behavior (e.g., parentification, infantilization, living the parent's unfulfilled dreams).

Denying emotional responsiveness: involves ignoring a child's attempts to interact and reacting to a child in a cold or mechanical way that lacks any affection. Parents who behave this way

communicate through acts of omission that they are not interested in the child and are emotionally unavailable.

Mental health, medical, and educational neglect: a parent/caretaker ignores or refuses to allow/provide reasonable treatment for serious emotional/behavioral problems or needs of the child; ignoring the need for, or refusing to allow or provide, treatment for serious physical health problems or needs of the child; ignoring the need for, or refusing to allow or provide, treatment for serious educational problems or needs of the child.

There are many other forms of neglect, for example, an ugly divorce. While not all divorce has a destructive impact on children, they can be torn by loyalties. They may be forced to make choices between parents and activities that leave them in a no-win emotional situation. Some children become weapons wielded by one parent against the other. Certainly, children exposed to domestic/marital violence experience emotional and psychological trauma, and some experience overflow violence as well.

C. *Effects*

Rates of psychological maltreatment are hard to determine and largely unknown. Research indicates the psychological abuse may result in a variety of problems for the victim that may extend into adulthood. Negative effects in childhood include: aggression/antisocial behavior/anger/hostility, delinquency, self-abuse, rocking, fear/anxiety, sleep/speech/eating disorders, substance abuse, anxiety. As adults, problems include: depression, low self-esteem, interpersonal sensitivity.